

Wiadomości Budowlane

Oficjalny organ Stow. Przemysł. Budowlanych i Stow. Właśc. Nieruchomości m. Warszawy.

Tygodnik techniczno-informacyjny, poświęcony wszystkim dziedzinom budownictwa.

Prenumerata z odnośnieniem:	Pismo wychodzi co tydzień, w każdą sobotę wieczór.	Z przesyłką pocztową:
rocznie rb. 5.—		rocznie rb. 6.25
półrocznie „ 2.75		półrocznie „ 4.—
kwartalnie „ 1.60	Oddzielny numer kop. 30.	kwartalnie „ 2.25

Prenumeratę przyjmują wszystkie kioski i księgarnie.

Redakcja i Administracja: Warszawa, Wiejska 15, telef. 93-71.

ZE STOWARZYSZEŃ.

Stow. Przem. Budowlanych.

Dyżury prawne odbędą się:

8 stycznia 1914 r. w czwartek (adw. p. Chabielski).

Ogólne miesięczne Zebranie odbyło się przy prawie wypełnionej sali.

Przewodniczył w zastępstwie prezesa p. Pianko.

Ze sprawozdania dowiedzieli się obecni od p. Wahla, że liczba członków tylko w nieznacznym stopniu zmalała na 296—i to jedynie wskutek wykreślenia za nieopłacanie składek. Pan Wahl podał ilość odbytych zebrań Zarządu i różnych sekcji, zaznaczył przytem w skróceniu ważniejsze prace i tematy, omawiane na tych zebraniach. W szczególności odnośnie kalendarza nadmienił, że znaczna część jego jest wykończona i prawdopodobnie na Nowy Rok 1915 ujrzy już światło dzienne.

Odnośnie tynkowania referował p. Pianko i zaznaczył, że właśnie otrzymał on oraz p. Rupiewicz i Karstens z Kancelarii Jego Cesarskiej Mości z Wydziału 4 za № 123,476 odpowiedzi na swoje podanie, złożone na Najwyższe Imię, treści następującej:

Właścicielowi domu

Izydorowi Piance.

Najjaśniejszy Pan, wskutek opinii specjalnego Urzędu przy Radzie Państwa do rozpatrywania przedwstępnych skarg na decyzje Departamentu Senatu, w dniu 23 Listopada roku bieżącego Najwyższej rozkazać raczył: sprawę o porządku zewnętrznego otynkowania domów w Warszawie, wskutek podanej przez Pana najpoddanej skargi na decyzję w tej sprawie I-go Departamentu Rządzącego Senatu, wnieść do Ogólnych Zebrań Senatu w celu jej rozpatrzenia.

W wykonaniu takiej woli Monarszej, najpoddająca skarga Pańska obecnie odesłana została, za № 123475, do Ministra Sprawiedliwości dla polecenia jej Rządzącemu Senatowi.

Podpisali: Głównozarządzający
Ochmistrz (podp.)

i Zarządzający sprawami (podp.).

Jestto rzadki wypadek, żeby skarga na decyzję senatu, od którego decyzji niema apelacji, została uwzględniona. Podanie zaś na Najwyższe Imię można wnosić tylko wtenczas, jeżeli decyzja senatu nie jest zgodna z istniejącymi prawami. W danym wypadku była przyczyna, bo—w innych 2 wypadkach Senat wydał 2 różne uchwały: raz—że prawo budowlane z Cesarstwa obowiązuje i w Królestwie, a drugi raz—że nie obowiązuje, bo Królestwo ma własną ustawę

budowlaną. Żądanie tynkowania po roku dopiero wprowadzone zostało na podstawie przepisów budowlanych Cesarstwa. Obecnie jest nadzieja, że rozporządzenie o tynkowaniu będzie przez Senat skasowane. Mecenas Chabielski dopełnił referatu, że obecnie sądy, na skutek protokołów policyjnych, skazują w myśl § 66 i 68 za sprzeciwienie się rozporządzeniu władzy i na zerwanie tynku. Ponieważ jednak prawo opiewa, że za to drugie należy karać tylko wtenczas, jeżeli ono szkodzi zdrowiu lub bezpieczeństwu, a komisja delegowana zwykle tych oznak nie znajduje, ta druga część więc tedy odpada.

Punkt o fabryce zaprawy murarskiej obejmował tylko szczegóły, podane już w № 49 Wiad. Bud. Pan K. Mokrzyzewski nadmienił, że komisja obliczyła szczegółowo, iż obecny koszt 1 m³ zaprawy wynosi rb. 3.50, a fabryka będzie w stanie sprzedawać po rb. 3.12, w czym liczony jest zarobek 20%. Podawanego obecnego kosztu rb. 3.50 nie podzielono i starano się go wyliczyć. Głos zabierali pp. Jaskłowski, Skrzypek, Rutkowski, Tomaszewski, Orth i inni. Wobec dużej rozbieżności zdań postanowiono odbyć próby—1 gorącą 1 zimną—na budowie pp. Czosnowskiego i Makowskiego. Do komisji, która ma być obecną przy robieniu prób, wybrano pp. Wahla, Erlicha, Makowskiego, Karstensa, Mokrzyzewskiego i Kułakowskiego.

Punkt 4-ty porz. dz. obejmował zawiadomienie, że dotychczas magistrat nie pobierał opłat za miejsca, zajęte przez drabinowe rusztowania wiedeńskie. Ostatnio jednak zaczął to stosować. W jednym wypadku malarz p. Roman Gierszewski wniósł opozycję piśmienną, ale do tej pory odpowiedzi nie otrzymał. Na zapytanie przewodniczącego, czy nie jest komu znany iany taki fakt—zawiadomił p. Łopieński, że na Rogu Wspólnej i Marszałkowskiej w domu Franaszka było to samo, ale tam zapłacono.

Najbardziej zainteresowanych tą sprawą malarzy było na zebraniu mało, więc sprawy na razie dalej nie roztrząsano.

Co do widoków na ruch budowlany uznano, że obecnie nie można jeszcze nic powiedzieć. Sądząc jednak z trudności kredytowych, z którymi ruch ten jest ściśle związany, rok przyszły, jak dotychczas, nie zapowiada się świetnie.

W sprawie ulg kredytowych objaśnił p. Czosnowski, że obecnie niektóre instytucje jak Kasa przemysłowców, Kasa rzemieślników Chrześcijan, wydają zaliczki nawet do 60% na rachunki i umowy na ro-

boty budowlane. Odnośnie umów, p. Chabielski zwrócił uwagę, że obecnie zawierane mają treść niżej krytyki i że na nich niepodobna się opierać. Radzi więc, żeby wypracować typ ogólnej umowy, którą on na zebraniu w Stow. Prawników podda dyskusji i następnie drukowane szematy powinny być przez wszystkich używane. Na takie umowy nie tylko wymienione 2 instytucje, ale każdy bank da zaliczki. Obecni przyjęli projekt bardzo przychylnie, jak również projekt p. Kułakowskiego co do wybrania komisji, któraby opracowała projekt prawa o „zabezpieczeniu należyłości budowlanych“, brak którego stanowi dużą lukę w prawodawstwie. Projekt ten ma być po przedyskutowaniu przesłany za pośrednictwem Stow. Pracy Społecznej, naszym posłom do Dumy i wniesiony pod obrady izb prawodawczych. Uchwalono powierzyć zarządowi ustalenie składu odnośnej komisji.

Projekt nowej ustawy budowlanej, opracowany przez Koło Architektów, odczytał i objaśnił p. Kułakowski. Uznano, iż projekt jest zanadto skomplikowany i za obszerny. Ma on być odczytany w Moskwie na odbyć się mającym Wszechrosyjskim Zjeździe Architektów i następnie przesłany jako materiał do opracowywanej obecnie przez ministerjum nowej ustawy budowlanej. Projektu tego na wyraźne życzenie Koła obecnie nie publikujemy, a nastąpi to po odbytym Zjeździe.

Ograniczenie sezonu budowlanego było opisane w № 49-tym Wiad. Bud.; przewodniczący objaśnił ogólnie, że ministerjum rozstrzygnęło, iż w Królestwie niema potrzeb ani prawa ograniczać sezonu budowlanego. Gdyby więc ktoś z tego powodu miał kwestję, to powinien się na te uchwały powołać.

Zebranie skończyło się o godz 11^{1/2}, a obecni jednogłośnie wyrazili zadowolenie, postanawiając agitować na rzecz Stowarzyszenia i uczęszczania na miesięczne Ogólne zebrania.

Kity.

(ciąg dalszy).

Głównejsze mieszaniny:

- a) glina i olej lniany (odpowiednie zwłaszcza dla pary wodnej).
- b) jak wyżej, lecz glina ogniotrwała, palona (dla oparów chloru),
- c) glina i melasa (dla oparów olei).

4) *Wapno* używane jest głównie do kitów szklarskich pod postacią wapna żrącego, kredy, ziemi porcelanowej i t. p., i, o ile można, zawsze powinna być dodawana pewna część wapna żrącego, które się wyrabia z gotowanym olejem lnianym na twardą masę plastyczną.

5) *Asfalt, smoła, żywica i t. p.* używane są do całego szeregu kitów, różniących się zasadniczo między sobą. Asfalt rozpuszczony w benzolu jest doskonałym środkiem do kitowania szkła, oraz nadaje się do zabezpieczania drzewa, betonu i wogóle w tych razach, gdzie sam asfalt topiony nie może być łatwo stosowany z powodu swej gęstości. Zamiast benzolu mogłaby być zapewne stosowana nafta rafinowana, lecz ona rozpuszcza nie wszystkie części składowe asfaltu. Do dachów używany jest często sam asfalt roztopiony; lepiej jednak dodawać do niego trochę parafiny lub oleju, wtedy bowiem przez dodanie gorącego benzolu lub tolnolu można go uczynić jeszcze rzadszym. Do tej kategorii należy także tak zwany cement kamienny, którego skład jest mniej więcej taki: 8 części smoły, 6 cz. żywicy, 1 cz. wosku, $\frac{1}{4}$ do $\frac{1}{2}$ części gipsu, lub też: 8 cz. smoły, 7 cz. żywicy, 2 cz. siarki, 1 cz. proszku kamiennego.

Kity te używane są w budownictwie do spajania płyt szyfrowych i kamiennych, a także mają zastosowanie w chemii. Siarkę i proszek kamenny dodaje się dla zapobiegania tworzeniu się rys. Należy tu mieć na uwadze, że tam, gdzie wytwarzają się opary kwasów, nie może być używany kamień wapienny. Domieszka wosku zabezpiecza kit od prędkiego kruszenia się.

Tu zaliczyć należy także tak zwany klej marynarski, używany do okrętów; musi się on odznaczać wielką elastycznością, gdyż w przeciwnym razie wobec ciągłej pracy okrętu, łatwem byłoby tworzenie się rys. Skład jego jest następujący:

a) 3 cz. smoły, 2 cz. szarlaku, 1 cz. gumy surowej czystej.

b) 1 cz. smoły, 1 cz. szarlaku, 1 cz. gumy surowej czystej.

Dla otrzymania kleju z tych części składowych należy je roztopić na ogniu wszystkie razem.

Wymienimy jeszcze następujące kity, zawierające żywicę lub podobne części składowe:

Kit kamienny, bardzo dobry: 8 części żywicy, 1 cz. wosku, 1 cz. terpentyny. Przy oparach kwasów odpowiedni jest kit z 1 cz. żywicy, 1 cz. siarki, 1 części gliny ogniotrwałej.

Nadmienić tu należy, że siarka dodaje kitom żywicznym dużej twardości, lecz razem czyni je nieco kruchszymi.

Dobre kity nieprzepuszczające wody:

a) 1 cz. żywicy, 1 cz. wosku, 2 cz. proszku kamiennego.

b) 5 cz. szarlaku, 1 cz. wosku, 1 cz. terpentyny, 8 do 10 cz. kredy lub t. p.

Nadzwyczaj miękki kit powietrzny, odpowiedni zwłaszcza dla szlifowanych powierzchni szklanych, składa się z 1 cz. wosku i 1 cz. waseliny.

6) *Guma*. Kity, w których skład wchodzi guma, odznaczają się dużą elastycznością oraz odpornością na wielorakie wpływy. Ujemną ich stroną jest wysoka cena.

Skład kitu do sklejanie skór: 1 część asfaltu, 1 cz. żywicy, 4 cz. gutaperki, 20 cz. węgliku siarki; dla oparów kwasów: 1 cz. gumy, 2 cz. oleju lnianego, 3 części gliny ogniotrwałej.

W wielu wypadkach można stosować również samą gumę czystą. Najlepszym środkiem do rozpuszczania jej jest węglík siarki; pozatem można używać benzolu i tym podobnych lekkich węglowodanów.

7) *Olej lniany* odgrywa bardzo ważną rolę w przyrządzaniu kitów. W połączeniu z ziemią porcelanową, wapnem, kredą służy on do znacznej liczby kitów, których procentowy skład bywa rozmaity i zależy od osobistego zapatrywania. Cenne kity otrzymuje się również z mieszaniny oleju lnianego z minją lub bielą ołowianą; kity te odznaczają się dużą twardością. Również dobre kity dają z olejem lnianym tlenki wielu innych metali.

8) *Kazeina i białko*. Kity z kazeiny, białka i kleju, jeżeli są dobrze przyrządzone, są bardzo elastyczne i trwałe. Działaniu umiarkowanego gorąca i oparów olei opierają się dobrze, lecz nie nadają się tam, gdzie są opary kwasów. Oto niektóre recepty:

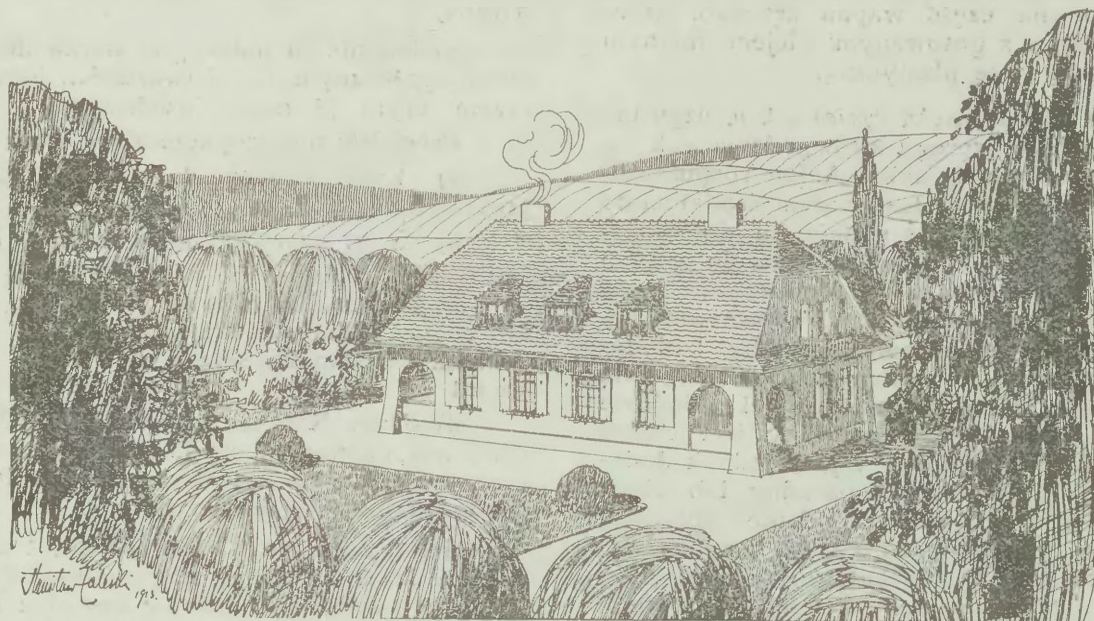
12 cz. dobrze sproszkowanej kazeiny, 50 części świeżego wapna gaszonego, 50 cz. miążkiego piasku, wody zależnie od potrzebnej gęstości.

(c. d. n.).

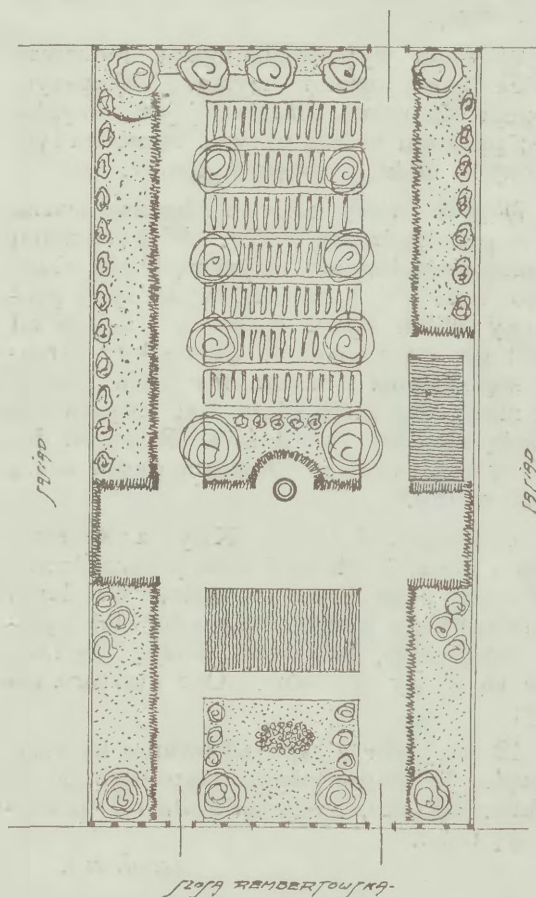
Dworek na cztery rodziny postawiony w Gocławku.

Projekt Architekta St. Zaleskiego.

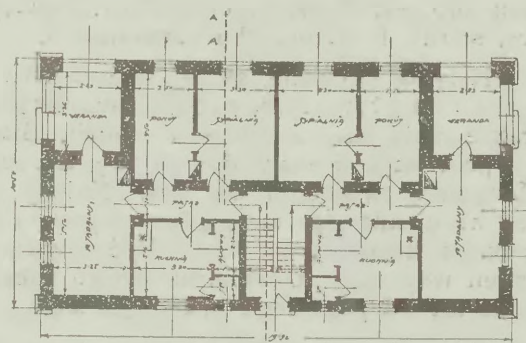
2 X po 3 pokoje z kuchnią i werandą, 2 X po 2 pokoje z kuchnią i balkonem oraz 1 pokój oddzielny.

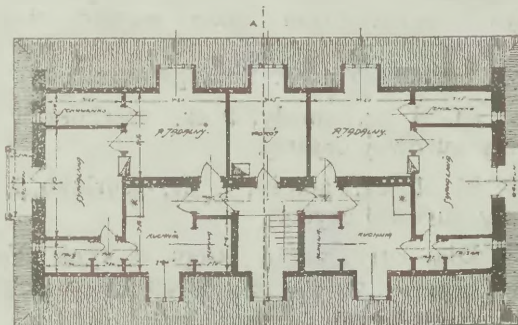
Widok ogólny.

Plan sytuacyjny.

Plan przyziemia.

Rzut poddasza.

Koszt dworka	rb. 10.640.—
Zabudowana przestrzeń 1,478 m ³	2.000.—
Koszt parceli	7.20
„ 1 m ³ budynku	13.250.—
Koszt całej kolonijki	

STATYSTYKA

zapotrzebowań materiałów budowlanych.

GUBERNIA PIOTRKOWSKA.

(Ciąg dalszy).

11. Ochra *)

w kawałkach i brytach.

STACJA	1905 r.	1906 r.	1907 r.	1908 r.	1909 r.	1910 r.	1911 r.	1912 r.
	(w p u d a c h)							
Dąbrowa Górnicza	—	—	—	02	—	—	53	90
Sosnowiec	225	300	322	246	213	351	320	473
Strzemieszyce	79	143	—	34	12	39	34	78
Tomaszów	168	297	557	570	739	651	215	642
Ogółem	472	740	879	852	964	1.041	622	1.283

12. P a p a.

STACJA	1905 r.	1906 r.	1907 r.	1908 r.	1909 r.	1910 r.	1911 r.	1912 r.
	(w p u d a c h)							
Baby	201	372	648	892	736	1.540	892	1.246
Będzin	2.848	3.121	4.389	6.521	8.403	15.857	5.113	484
Bleszno	—	—	—	—	—	—	—	—
Čzęstochowa	8.479	11.568	19.492	23.458	28.477	31.613	32.410	25.079
Dąbrowa Górnicza	2.197	2.568	3.477	4.389	6.508	6.955	10.095	8.781
Główno	1.562	1.969	2.089	3.562	4.038	2.719	5.893	4.535
Gołonóg	—	—	—	—	—	—	—	—
Gorzkowice	1.758	2.184	2.672	3.456	3.443	6.240	5.416	6.077
Granica	121	—	368	—	2.375	—	156	432
Gzichów	—	—	962	—	—	—	1.854	2.296
Herby	—	—	—	—	—	—	—	—
Kamieńsk	1.538	1.942	2.631	3.001	4.094	2.353	5.263	8.270
Kłomnice	1.108	1.478	2.125	2.372	2.405	2.243	4.411	7.600
Koluszki	1.989	2.562	3.041	4.623	6.298	5.636	5.118	4.777
Łask	1.964	2.572	3.689	5.922	7.229	4.337	13.089	8.424
Łazy	2.027	2.562	3.184	3.689	4.105	3.204	4.335	7.513
Łódź	4.420	5.526	8.754	10.654	9.457	31.400	20.625	18.556
Myszków	3.221	4.378	6.859	11.562	13.098	19.538	18.338	17.282
Niwka	—	—	—	—	—	—	—	—
Nowo-Radomsk	4.931	7.682	11.568	13.362	18.164	18.047	27.492	36.884
Pabjanice	7.436	9.751	11.175	13.432	15.234	17.244	21.571	17.820
Piekło	—	—	—	—	—	—	—	—
Piotrków	8.459	11.562	13.189	14.528	17.296	17.243	17.435	28.897
Pogoń	132	189	208	372	285	206	2.548	537
Poraj	689	979	1.148	1.892	718	2.639	2.679	1.842
Psary	—	—	—	—	—	—	—	—
Rogów	1.121	1.236	1.894	2.562	1.728	2.436	1.883	3.401
Rokiciny	243	311	273	482	330	543	1.188	605
Rozprza	97	148	282	401	399	—	—	—
Rudniki	948	1.072	1.128	1.542	1.330	1.036	3.739	4.949
Sączów	—	—	—	—	—	—	—	—
Sosnowice	6.604	11.090	18.556	19.345	20.856	31.639	19.310	22.688
Staszycy	—	—	—	—	—	—	—	—
Stryków	1.108	1.173	1.968	2.189	2.023	2.411	4.327	12.008
Strzemieszyce	2.636	2.393	2.968	3.522	3.238	3.656	3.468	3.153
Do przeniesienia	67.637	90.358	128.737	157.730	182.058	230.735	235.648	264.136

*) Poszczególnych wiadomości co do innych stacji kolej nie posiada

STACJA	1905 r.	1906 r.	1907 r.	1908 r.	1909 r.	1910 r.	1911 r.	1912 r.
	(w p u d a c h)							
Z przeniesienia	67.637	90.358	128.737	157.730	182.058	230.735	235.648	264.136
Tomaszów	3.856	3.080	3.413	2.190	6.089	23	17.419	2.277
Widzów	—	187	—	—	—	—	334	—
Wolborka	—	—	—	—	—	—	—	—
Zawiercie	5.262	7.568	9.931	14.190	14.288	15.796	26.531	26 747
Ząbkowice	2.087	2.108	2.950	3.842	4.486	3.541	9.515	777
Zgierz	6.768	7.607	8.198	11.899	14.998	16.891	26.607	11.130
Ogółem .	85.610	110.908	153.229	189.851	221.919	266 986	316.034	305.067

13. Porcelanowe, fajansowe i majolikowe wyroby.

STACJA	1905 r.	1906 r.	1907 r.	1908 r.	1909 r.	1910 r.	1911 r.	1912 r.
	(w p u d a c h)							
Baby	31	—	48	—	50	—	—	60
Będzin	989	1.114	1.278	2.572	1.872	4.780	4.152	5.962
Bleszno	—	—	—	—	—	—	—	—
Częstochowa	3.883	5.276	7.762	8.548	9.045	13.388	14.672	13.101
Dąbrowa Górnicza	201	486	737	1.160	1.870	1.160	832	2.517
Główno	—	—	76	—	—	—	89	38
Gołonóg	—	—	—	—	25	—	—	910
Gorzkowice	—	—	—	—	—	—	—	116
Granica	—	15	—	01	610	150	394	95
Gzichów	—	—	—	—	—	—	—	—
Herby	—	—	—	—	—	—	—	—
Kamieński	72	—	113	—	—	134	—	184
Kłomnice	28	—	62	31	—	81	90	136
Koluszki	—	36	—	69	—	—	71	16
Łask	—	—	—	—	—	—	—	17
Łazy	27	48	72	96	154	63	—	17
Łódź	2.863	3.762	4.236	5.764	6.718	18.153	21.156	15.521
Myszków	79	185	264	528	425	203	223	289
Niwka	—	—	—	—	—	170	170	—
Nowo-Radomsk	986	1.124	1.416	2.363	3.633	2.048	1.641	2.653
Pabjanice	41	38	52	67	79	—	77	62
Piekło	—	—	—	—	—	—	—	—
Piotrków	1.989	2.072	2 298	2.591	2.619	2.206	4.289	1.841
Pogoń	—	—	—	—	—	—	—	—
Poraj	—	—	—	—	—	—	—	—
Psary	—	—	—	—	—	—	—	—
Rogów	—	—	—	—	—	—	—	—
Rokiciny	121	—	272	—	364	—	1.260	609
Rozprza	—	—	—	—	—	—	—	—
Rudniki	—	—	—	19	24	—	30	18
Sączów	—	—	—	—	—	—	—	—
Sosnowice	1.797	3.058	3.646	4.846	6.431	10.900	7.667	13.011
Staszycy	—	—	—	—	—	—	—	—
Stryków	—	—	—	—	—	—	—	—
Strzemieszyce	62	123	114	204	295	1.257	56	85
Tomaszów	171	933	217	349	508	318	345	997
Widzów	—	—	—	—	—	—	—	—
Wolborka	—	—	—	—	—	—	—	—
Zawiercie	658	973	1.310	1.542	1.898	1.321	4.191	4.764
Ząbkowice	—	—	68	—	72	1.813	761	341
Zgierz	26	38	40	62	43	41	60	92
Ogółem .	14.024	19.281	24.081	30.712	36.735	28.016	32 196	33.412

(C. d. n.).

Masy ciepłochronne.

Masy ciepłochronne mają podwójne zadanie; służą one do zabezpieczenia drzewa i innych materiałów pochodzenia organicznego od szkodliwego działania na nie przewodów, doprowadzających parę, gorące gazy i płyny, zbiorników, naczyń i t. p. oraz zapobiegają niepotrzebnym stratom ciepła, pochłanianego przez otoczenie i w ten sposób powodują znaczne oszczędności na paliwie. A więc masa ciepłochronna powinna służyć przede wszystkim do zapobiegania szkodliwemu pod względem ekonomicznym i technicznym oddawaniu ciepła przez ogrzewane parą zbiorniki otaczającym je przedmiotom i powietrzu.

To właśnie przeznaczenie masy wskazuje, że jest ona wystawiona na stałe działanie ciepła i dlatego też powinna posiadać własności, pozwalające jej na stawianie temu działaniu stałego i skutecznego oporu. Już z samego tego warunku wynika, że materiały pochodzenia organicznego nie wszędzie mogą mieć zastosowanie, gdyż naprzykład zwykła para fabryczna wykazuje temperaturę 120 do 200 stopni C. i 2 do 15 atmosfer ciśnienia, para zaś przegrzana—do 350°C. A pamiętać należy, że w temperaturze od 100 do 200° materje organiczne zaczynają ulegać zmianom, zaczynają zwęglać się i spalać; już przy 120° wiele z pośród nich staje się kruchemi, rozkłada się, a przy stałym działaniu nieco wyższej temperatury zaczyna tleć i palić się. Należą tu w pierwszym rzędzie materiały roślinne; np. wełna drzewna, którą owinięto przewód parowy, przy temperaturze wewnątrz przewodu 200° zamienia się w przeciągu pół godziny na przeznaczony dla ciśnienia 15 atmosfer, łatwo zapalający się węgiel. Nigdy też nie należy kłaść izolacji organicznych bezpośrednio na takie przewody, lecz powinny one być oddzielone od tych ostatnich warstwą powietrza.

Dla osiągnięcia tego opasuje się rurę parową paskami blachy, przyginanymi w ten sposób, że położona na nie izolacja znajduje się na odległości 12—15 m/m od rury.

I dziś często jeszcze spotyka się izolację z materiałów organicznych, które wymieszane z gliną nakłada się wprost na rury. Tego sposobu należy unikać, gdyż prawie zawsze izolacji grozi zapalenie się wskutek stopniowego zwęglania. Obserwowano nawet wypadki samozapalania się izolacji, zawierającej 72—74% ciała ogniotrwałych, a przy dłuższym działaniu na nią temperatury 240°, jaką wykazywała para w rurach,

spalała się ona całkowicie. Stąd przychodzi się do wniosku, że nawet masy tak zwane ogniotrwałe, nieorganiczne nie posiadają absolutnej odporności, jeżeli dla nadania im plastyczności uciekamy się do materiałów pochodzenia organicznego. Obojętnem jest tedy, czy to będzie azbest lub inny podobny materiał, czy też zalecany w najnowszych czasach środek ciepłochronny z wełny szlakowej; jeżeli tylko w skład jego wchodzi substancje organiczne, nakładanie go bezpośrednio na rury z panującą w nich wyższą temperaturą jest bezwarunkowo niebezpieczne; pomijamy już tu okoliczność, że takie bezpośrednie nakładanie nie jest zalecane ze względu na ekonomję ciepła.

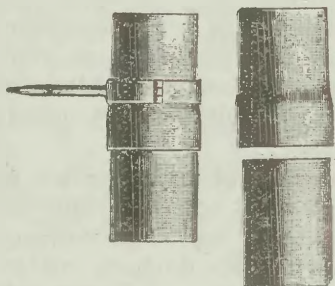
Z tego co powiedzieliśmy wynika, że na pytanie, która z mas ciepłochronnych jest najlepsza, nie da się odpowiedzieć kategorycznie. Nie tyle to dotyczy materiału, ile sposobu nakładania go. Pierwszeństwo, o ile można, powinno się dawać materiałom niepalnym, chociaż i te mogą stać się niebezpiecznymi, jeżeli nie jest wykluczona możliwość zetknięcia się z taką izolacją oleju lub tłuszczu. Może to mieć miejsce wskutek nieostrożnego stawiania naczyń ze smarami, wieszania zaoliwionych szmat, odzieży i t. p., w których to wypadkach każda masa wystawiona jest na niebezpieczeństwo samozapalenia się.

Odnośnie odległości izolacji od rury należy nadmienić, że grubość warstwy powietrznej nie stanowi tu o największej użyteczności; warstwy powietrza ponad 15 m/m są raczej szkodliwe. B. Kr.

Rynny z rur cynkowych bez szwu.

Cynk w różnych swych grubościach doskonale nadaje się do wyrobu rynien deszczowych. Słabą stroną takich rynien jest jedynie konieczność lutowania ich na szwie, wskutek czego łatwo podlegają uszkodzeniom od działania niepogody, lub w czasie zimy od obciążenia lodem. A uszkodzenie takie może przyczynić nieraz bardzo dużo kłopotu, naprawienie zaś go wymaga często znacznych kosztów. Jeżeli rynna odwrócona jest szwem do muru, to uszkodzenie może być łatwo przez długi czas niespostrzeżone i doprowadzić do przemoczenia muru z wszystkimi jego skutkami; naprawa rynien jest wtedy bardzo trudna.

Okazuje się więc koniecznem dawanie szwu od przodu, ażeby był widoczny i łatwo osiągalny, lecz wtedy znów wygląd takiej rynny jest brzydki i wogóle rynna, składająca się z dłuższych lub krótszych kawałków, wlutowanych na surowo jeden w drugi, nie przedstawia dla oka pociągającego widoku i przyczynia się do zeszpecenia budowli. Dlatego też czynione są wysiłki w kierunku skonstruowania takiej rynny, któraby nie miała wymienionych wyżej wad. Do takich

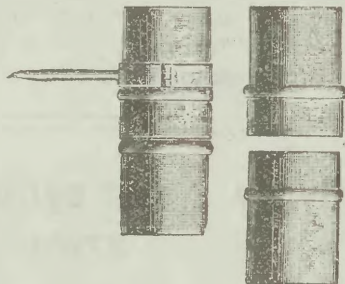

Rys. 1.

można zaliczyć rynny bez szwu. Jak widzimy na dołączonych rysunkach, rynny te albo są wyrobione na jednym końcu w ściśle dopasowaną mufę dla wpuszczania jednej rury w drugą, (rys. 1), albo też zaopatrzone są na końcach w zgrubienia kształcie pierścieni, służące zarazem jako ozdoba (rys. 2). Tak przy pierwszym jak i przy drugim typie rur, jak to widać na rysunkach, staje się zbyt cennym nalutowywanie t. zw. wulst, gdyż rynny opierają się na rynajzach swemi mufami, lub pierścieniami.

Grubość ścianek takich rynien przy średnicy rury w świetle do 70 mm powinna wynosić 0,75 mm, a przy średnicy do 100 mm — 0,8 mm. Grubości te odpowiadają w zupełności najwyższemu wymaganiom oraz zapewniają nam jednostajność materiału, czego brak często rynnom blaszanym. Rynny takie są łatwiejsze do zakładania, trwalsze, odporniejsze na ciśnienie i mniej wystawione na deformowanie.

W Niemczech wyrabiają je w długościach do 8 metr. i dostarczają w kawałkach po 1, 2 i 3 metry; w porównaniu więc z rynnami blaszanymi w kawałkach metrowej długości, wymagają mniej lutowania, i dzięki ich konstrukcji robota z zakładaniem postępuje szybciej. Z tego również wynika, że oprócz oszczędności na robocie i materiale do lutowania, zaoszczędza się także i na samych rurach: przy większej długości rur

Rys. 2.

mniej wypada lutunków, a więc i mniej razy zachodzi potrzeba wpuszczania jednej rury w drugą. Kolan i zgięć fabryki zagraniczne dotychczas nie wyrabiają; części te przygotowuje się zależnie od okoliczności albo z gładkich rur, lub też nabywa się je oddzielnie.

Opisane wyżej rynny bez szwu powinny usunąć wszystkie braki używanych obecnie rynien. Stosowanie ich leży zarówno w interesie właściciela domu, jak i przedsiębiorcy lub majstra blacharskiego. Koszt takich rynien w porównaniu z rynnami obecnie używanymi jest taki sam lub zaledwie o parę kopiejek wyższy.

B. Kr.

O obchodzeniu się z drzewem użytkowym.

Jakkolwiek ludzie, mający do czynienia z drzewem użytkowym, dochodzą przez dłuższą praktykę do potrzebnej znajomości przedmiotu, jednak wydaje nam się nie od rzeczy zwrócenie uwagi na niektóre kwestje w tym kierunku.

Wiele przyczyn składa się na to, że drzewo już na pniu posiada wady, obniżające jego wartość. Na przekroju poprzecznym bywają rysy i pęknięcia, powstałe wskutek rozdzielania się rocznych pierścieni w drzewie, wystawionem na silne wichry. Drzewo przeznaczone do budowy należałoby ścinać dopiero po osiągnięciu dojrzałości, unikając z drugiej strony używania do tego celu drzewa zbyt starego. Największą część drzew osiąga dojrzałość między pięćdziesiątym i setnym rokiem, a staje się zbyt starym po 150 lub 200 latach, tracąc wtedy wytrzymałość i sprężystość i stając się zbutwialem i kruchem.

Prosto wyrosłe i wysokie drzewa znajdujemy zwykle w środku lasu. We wzroście swoim dąży drzewo do światła i powietrza, wskutek czego na drzewie rosnącym w środku lasu liście i gałęzie rozwijają się więcej w koronę i, co za tem idzie, pień pozostaje wolniejszym od sęków, aniżeli u drzewa rosnącego na skraju lasu i wystawionego więcej i ze wszystkich stron na działanie światła i powietrza.

Jakość drzewa zależy również od gruntu, na jakim ono rośnie. Drzewa z gruntu wilgotnego i bagnistego są gąbczaste z powodu, że zbyt rozwodnione soki drzewne nie są w stanie wytworzyć zwartej masy drzewnej. Wierzba, amerykańska lipa

i niektóre inne białe drzewa udają się na gruncie bagnistym, drzewa twarde—na gruncie suchym gliniastym, iglaste—najlepiej na piaszczystym.

Drzewo, wystawione na działanie silnych wiatrów, szczególnie wiejących w jednym kierunku, wyrasta pokręcone.

W szkodliwy sposób wpływają na drzewo owady, wsiąkająca woda i rzeczywiste choroby drzewa. Woda deszczowa, wsiąkająca przez szczeliny w korze, wytwarza w drzewie jakby rdzę brunatnego koloru, która w końcu zamienia drzewo w proszek.

Składanie drzewa użytkowego wymaga wielkiej pieczołowitości w celu uchronienia go od grzyba. Szczególnie składanie drzewa w ciepłych, wilgotnych, a do tego ciemnych miejscach, ułatwia rozwój grzyba, który drzewo niszczy w bardzo krótkim czasie. Około stosu drzewa nie należy dopuszczać żadnej roślinności, ułatwiającej rozwój sporów grzybów. Stosy drzewa powinny być ustawiane w miejscach wysoko położonych i suchych i w taki sposób, aby powietrze miało dostęp ze wszystkich stron i mogło się dostawać między pojedyncze sztuki drzewa.

Drzewo budowlane powinno mieć włókna proste, bez sęków, bez pęknięć i nie okazywać żadnych oznak chorób drzewa. Na przerznięciu powierzchni winna być gładką, błyszczącą i zbitą, bez gąbczastych włókien. Trociny powinny być ziarniste, pomarszczone i bez zylastych włókien. Drzewo rdzenne powinno być dojrzałe i zбите, a warstwy, przylegające bezpośrednio do kory, należy usuwać. Drzewo zdrowe posiada zapach przyjemny, słodkawy. Odór niemiły jest oznaką zbyt starego drzewa. Plamy wskazują na jakąś chorobę drzewa, powstała albo jeszcze na pniu, albo wskutek niewłaściwego ułożenia w stosie. Czarne i sine smugi są wynikiem złego, zbyt ściśłego złożenia drzewa, wskutek którego sok drzewny uległ fermentacji.

Drzewo oheblowane powinno mieć lśniąca jedwabistą powierzchnię. Wióry od hebla winny być długie, wstęgowate i dać się owijać na palec bez złamania.

Pęknięcia rdzenia, dające się zwykle zauważyć, pochodzą stąd, że w drzewie dojrzałym warstwy jeszcze rosnące i czynne absorbują wilgoć z rdzenia, powodując nierówny rozdział wilgoci w drzewie.

Jedną z największych wad drzewa, z którą się liczyć należy, jest zsychnianie się i paczenie. Po przerznięciu zsychna się drzewo we wszystkich kierunkach, wskutek wysychania soków. Ponieważ biel zawiera

więcej soków, niż rdzeń, to warstwy, położone w pobliżu kory, zsychnają się więcej.

Promienie rdzenne mają najmniej wilgoci i mało się zsychnają, ale jednak tyle, że powodują pękanie drzewa. Jeśli drzewo okazuje skłonność do pęknięcia wzdłuż promieni rdzennych, to należy je jaknajrychlej po ścięciu porzucić na połówki i ćwiartki.

J. M.

Wartość ziemi w Niemczech.

Dane o wartości ziemi w państwie Niemieckim, które tu podajemy, zaczerpnięte są z „Deutschlands Volkswohlstand 1888 bis 1913“ Karola Helffericha.

Do oznaczenia wartości gruntów miejskich, wobec wielorakości czynników, wpływających na ich cenę, brak dostatecznych podstaw. Wartość ta, według posiadanych danych, waha się między 10 i 25 miliardami rubli. Tę ostatnią cyfrę wykazuje szacunek Steinmanna-Buchera, który wartość gruntów samej tylko gminy miasta Berlina okseśla na $3\frac{1}{2}$ —4 miliardów rb. Od ogólnej powierzchni Berlina, wynoszącej 6350 hektarów, odpada na drogi, koleje, urządzenia publiczne, powierzchnię wód i t. p. 2574 hektary, które przy obliczaniu wartości gruntów nie mogą wchodzić w rachubę. Pozostałe 3776 hektarów są lub będą zabudowane. Jeżeli wartość tej powierzchni ma wynosić $3\frac{1}{2}$ —4 miliardów rb., to wypada, że przeciętna cena jednego hektara wyniosłaby więcej, niż milion rubli, a 1 przęt kwadratowy wypadłby około 1500 rubli. Wartość taka, pomimo nawet daleko wyższych cen płaconych za place w pierwszorzędnym dzielnicach i w centrum miasta, jest bez wątpienia zbyt wysoka. Chcąc być bliższym rzeczywistości, należy przyjąć dla Berlina przeciętnie 800—1000 rubli za przęt kwadratowy. Jeżeli teraz weźmiemy stosunek wartości gruntów berlińskich do gruntów miejskich w całym państwie, przyjęty przez Steinmanna-Buchera za podstawę do obliczania szacunku ziemi, to okaże się, że ogólna wartość ziemi w Niemczech wynosi nie 25 lecz 15 miliardów rubli.

Ziemia, zajęta pod gospodarstwa wiejskie i leśne w Niemczech, wynosi 50 milionów hektarów; z tego przypada na pola, ogrody i winnice około 26,4 milionów hektarów, na łąki—6 milionów, na wygony i pastwiska—2,7 milionów, na lasy i zagajniki—14 milionów hektarów. Przy tym podziale cyfra przeciętna 400 rubli za hektar ziemi, zajętej pod gospodarstwa wiejskie

i leśne, łącznie z wszystkimi nieubezpieczonemi od ognia melioracjami, nie jest przesadzona. W ten sposób ogólna wartość wspomnianej części majątku narodowego wyniosłaby 20 miliardów rubli.

Następnie należy uwzględnić prywatne i państwowe zakłady górnicze, w których ubezpieczone są od ognia tylko te urządzenia, które znajdują się na powierzchni.

Wartość ich da się określić na $2\frac{1}{2}$ —3 miliardów rubli.

Z powyższego szacunku wynika, że wartość gruntów miejskich zabudowanych i kwalifikujących się do zabudowania w państwie Niemieckim wynosi 15 miliardów rubli; gruntów zajętych pod gospodarstwa wiejskie i leśne — 20 miliardów rubli, pod kopalnie — $2\frac{1}{2}$ do 3 miliardów rubli — czyli ogółem $37\frac{1}{2}$ do 40 miliardów rubli. K.

Isolacja cienkich ścian zewnętrznych*).

Do izolacji ścian zewnętrznych używano dotychczas przeważnie płyt korkowych lub też robiono ścianę podwójną, stawiając przed główną ścianą ściankę z cegły lub z płyt gipsowych. Zamknięte pomiędzy podwójną ścianą powietrze służyło za warstwę izolacyjną.

System ten sam przez się jest dobry, wadą jego jest tylko to, że przez zgrubienie ścian zmniejsza się przestrzeń samego pomieszczenia, co nie jest pożądane ze względu na obecne wysokie ceny placów w wielkich miastach.

Wolnemi od tej wady są płyty wyginane „Anker”, które przytwierdza się do ściany gwoździami cynkowanymi w ogniu i takimże drutem. Zamknięte pomiędzy takimi płytami i ścianą powietrze stanowi warstwę izolacyjną od zimna, dzięki której na wewnętrznej stronie ściany nie skrapla się wilgoć. Zaletą tych płyt jest to, że nie zgrubiają zbytecznie ściany, gdyż wraz z tynkiem mają zaledwie 2 c/m grubości. Okazały się one również bardzo praktycznemi do izolowania cienkich ścianek w framugach okiennych pod parapetami, gdzie wstawiane bywają radiatory przy centralnem ogrzewaniu. Dzięki zastosowaniu płyt, unika się w tych miejscach osiadania wilgoci na ścianie i tworzenia się grzybów.

Płyty „Anker” używają się również z dobrym skutkiem do osuszania wilgotnych ścian. W tym wypadku nie stosuje się

*) Nadesłane.

zamkniętej warstwy powtetrza, lecz należy się starać o ciepłą wymianę powietrza, co się osiąga w ten sposób, że powietrze wprowadza się przez otwory w fuszgymach, a wyprowadza przez także otwory pod sufitem. Otynkowane płyty dają zaraz suchą ścianę.

Dalsze zastosowanie płyt „Anker” ma miejsce dla wytworzenia zabezpieczonych od wyziewów i gnicia pułapów nad oborami i pomieszczeniami fabrycznemi. Na takim pułapie, np. nad oborą, można przechowywać siano, będąc pewnym, że ono nie zgnije i nie przejdzie wyziewami.

Odpadanie tynku, będące na porządku dziennym u sufitów trzcinowych z powodu butwienia trzciny, wykluczone jest przy płytach „Anker”, które są impregnowane dla konserwacji i czas ich wytrzymałości jest prawie nieograniczony. Otynkowanie z dodatkiem cementu powiększa też znakomicie zabezpieczenie belek drewnianych od ognia.

Zastosowanie płyt „Anker” pod podłogami domów tłumi znakomicie dźwięki pomiędzy piętrami, przyczem izolacja taka jest znacznie tańszą od korkowej lub innej.

J. M.

RÓŻNE.

Warszawa.

Opłaty czynszowe w Warszawie. Prawa czynszowe w Warszawie szybko się zmniejszają skutkiem realizacji czynszów, od których posiadacze gruntów starają się uwolnić wszelkimi siłami. W chwili obecnej czynsze emfiteutyczne od nieruchomości opłacają posiadacze dwóch tylko domów: № 42 w Warszawie i № 1368 na Pradze. Całość dochodów z czynszów emfiteutycznych w starej dzielnicy miejskiej wynosi jeszcze rb. 1,178 kop. 4, na Pradze zaś już tylko rb. 1 kop. 20; wreszcie z gruntów, nadanych miastu przez elektorów saskich na Saskiej Kępie, rb. 14 kop. 82. Pozostałe trzy pozycje czynszowe w mieście dają także bardzo skromne sumy, jak np. właściciele instytutu wód mineralnych w ogrodzie Saskim płacą 100 rb. rocznie, z warunkiem że w r. 1935 całość tego instytutu przechodzi na własność miasta. Opłacają także czynsz: kolej Wiedeńska za skwer przed domem zarządu w Alejach Jerozolimskich i jeden z właścicieli domów za Żelazną Bramą za prawo widoku na ogród Saski rb. 50 rocznie.

— Zarząd okręgu komunikacji zwrócił się do magistratu o udzielenie jednego z placów miejskich nad Wisłą, na

którym zamierza zbudować dom mieszkalny dla służby inżynierskiej i technicznej.

— **N a t e r y t o r j u m** b. kaplicy kapucyńskiej przy ul. Łazienkowskiej będzie pobudowany nowy kościół. Projekt kościoła został już opracowany i uzyskał zatwierdzenie władzy, wkrótce zaś plany, ujawniające piękną konstrukcję architektoniczną, wystawione będą na widok publiczny. Dzwonnica kościelna będzie stać oddzielnie i łączyć się z kościołem krytą galerją.

— **N a d W i s ł ą**, pomiędzy ulicami Dobrą i Nadbrzezną, znajduje się dość obszerny plac, który ma być rozparcelowany z wytknięciem nowej ulicy.

— **M i e s z k a n i c y** ul. Z a o k o p o w e j złożyli do Magistratu zbiorowe podanie w sprawie urządzenia na tej ulicy odpowiedniego oświetlenia, bruku, wodociągów i t. d.

— **G e n e r a ł - g u b e r n a t o r** zatwierdził projekt nowej ulicy, która przez nieruchomości № 2313f i 2492A łączyć będzie ul. Gęsią z Glinianą. Właściciele domów ofiarowali na ten cel 621,60 saż. kwadr. gruntu.

— **W ł a d z e** odmówiły zatwierdzenia związku stróżów domów w Warszawie.

— **W s z e c h r o s y j s k i** komitet Związku budowniczych wystąpił do p. prezydenta Warszawy z prośbą, czy magistrat nie uzna za stosowne opracować odpowiednie przepisy, aby zapobiedz szpeceniu miasta przez olbrzymie i brzydkie szyldy kupieckie.

W ostatnich latach wszystkie miasta upiększane są okazałymi domami i gmachami publicznymi, brzydkie zaś olbrzymie szyldy zakrywają elewacje domów i innych budowli.

Elektryczność. Na podstawie ostatnio uzyskanych koncesji, zasadnicza cena za prąd do oświetlenia zmniejszona będzie od Nowego Roku z 30½ kop. na 27½ kop. za kilowatgodzinę. Ustanowiona będzie również mniejsza stała opłata. Mianowicie, dotąd minimum wynosiła za ½ Kw. — 64 kop., obecnie minimum będzie stanowić za ¼ Kw. 35 kop. miesięcznie.

Łódź.

I n ż y n i e r miejski Referowski ukończył opracowanie projektu budowy szpitala miejskiego dla chorób zakaźnych. Po rozpatrzeniu i przyjęciu przez komitet budowy szpitala, plany przesłane będą do zatwierdzenia ministerjum.

Piotrków.

O d b y ł s i ę z j a z d architektów i inżynierów powiatowych w celu ułożenia prze-

pisów wprowadzenia dozoru nad wykonywanymi robotami budowlanymi.

Karczew, gub. Warszawska.

U c h w a l o n o otworzyć 18 nowych szkół w gminie.

Opoczno, ziemia radomska.

Z a p r o w a d z o n o oświetlenie w postaci lamp elektrycznych, których 18 umieszczono na ulicach miasta.

Wilno.

Z a r z ą d miejski już zakończył pertraktacje w sprawie wydzierżawienia w majątku biskupim Ponarach na 36 lat 100 dziesięcin ziemi dla urządzenia stacji biologicznego oczyszczenia ścieków kanalizacyjnych.

— **M i e j s k a r a d a** techniczna już opracowała projekt nowych przepisów budowlanych. Projekt ten będzie rozpatrzony w Radzie miejskiej.

— **W p a ź d z i e r n i k u** r. b. wydział budowlany Zarządu miejskiego zatwierdził plany budowy w mieście 17 domów murowanych i 6 drewnianych oraz udzielił 23 pozwoleń na gruntowną naprawę starych domów.

KONKURSY.

Warszawa.

W a r s z a w s k i e Tow. Ogrodnicze ogłasza konkurs na plan ogródka botanicznego przy szkole rzemieślniczej im. Karola Szlenkiera w Warszawie, przy ulicy Górczewskiej № 4A.

Za względnie najlepsze z nadesłanych na konkurs projektów, wyznacza się dwie nagrody: pierwszą nagrodę 100 rb, drugą 50 rubli.

Termin składania prac konkursowych oznacza się na d. 10 stycznia 1914 r., w godzinach od 10 do 3-ej popołudniu, w kancelarii Tow. Ogrodniczego (Bagatela 3).

Prace zamiejscowe winny być dostarczone na d. 12-go stycznia 1914 roku, wraz z kwitem pocztowym, na dowód, że były wysłane przed d. 10-ym stycznia 1914 r.

Rozstrzygnięcie konkursu nastąpi najpóźniej d. 14-go stycznia r. p.

Plany sytuacyjne oraz warunki konkursu można otrzymać w kancelarii Towarzystwa (Bagatela 3).

Sąd konkursowy stanowią: ze strony Tow. ogrodniczego, pp. E. Jankowski, Hoser, F. Szanior, i E. Ciszkiwicz, oraz delegaci szkoły rzemieślniczej im. Karola Szlenkiera.

KOMUNIKACJE.

Kijów.

Zarząd Kolei Podolskiej rozpoczął budowę kolei Szepetówka—Żłobin, która jest dalszym ciągiem linii Kamieniec Podolski—Szepetówka. Długość nowej kolei stanowi 274 wiorsty. Z chwilą jej ukończenia powstanie nowa olbrzymia linja magistralna Kamieniec—Żłobin—Moskwa przeszło 1000 wiorst długości. Droga ta, której budowa zakończy się w roku 1919, przedłużona zostanie do granicy austriackiej, a następnie, na mocy porozumienia z austriackim ministerjum komunikacji, połączona z Tarnopolem. Będzie to więc najnowsza linja kolejowa łącząca Wiedeń z Moskwą.

Petersburg.

Komisja kolejowa przystąpiła do rozważania projektu nowych linii kolejowych, mających połączyć Syberję i Nadwołżę z portami Czarnomorskimi. Komisja ma do rozważania 9 projektów.

Kaukaz.

Do Rady ministrów ma być wniesiony dla ostatecznej decyzji projekt budowy kolei Przełęczowej przez grzbiec gór Kaukaskich. Koszta budowy tej kolei wyniosą 110 milionów rb. Długość głównego tunelu wynosić będzie 22 wiorsty. Budowa ma być ukończona w ciągu 10-ciu lat.

Drogi żelazne i kołowe w Król. Polskiem.

Ogólna długość sieci kolejowej w Królestwie Polskiem wynosi około $3\frac{1}{4}$ tysięcy kilometrów przy 12 co najmniej milionach ludności. Długość sieci kolejowej Galicji wynosi obecnie $4\frac{1}{5}$ tysięcy kilometrów przy 8 milionach ludności; długość zaś linii kolejowych w dzielnicach polskich zaboru pruskiego (to jest na Śląsku Górnym, w Ks. Poznańskim, w Prusach Wschodnich i Zachodnich) wynosi razem— $11\frac{1}{4}$ tysięcy kilometrów przy 7 milionach ludności. Na 1000 zatem mieszkańców w Królestwie przypada 0,27 kilometra drogi żelaznej, w Galicji 0,52 km., zaś w zaborze pruskim 1,6 km., czyli że w stosunku do Galicji Królestwo posiada dwa razy rzadszą sieć kolejową, zaś w stosunku do zaboru pruskiego—sześciokrotnie rzadszą, i to przy uwzględnieniu tylko liczby mieszkańców, z pominięciem stopnia rozwoju przemysłowego i handlowego. Jeżeli zaś weźmiemy pod uwagę, że Królestwo pod względem rozwiniętego przemysłu i handlu, oraz pod względem gęstości zaludnienia znacznie przewyższa zarówno Galicję, jak i zabór pruski (z wyjątkiem tylko jednego Śląska

Górnego), wtedy jasno zobaczymy, jak Królestwo Polskie jest upośledzone pod względem komunikacji kolejowej w stosunku z innemi dzielnicami.

Nie lepiej przedstawia się i stan sieci dróg kołowych. Dróg tych Królestwo Polskie posiada 8,5 tysiąca kilometrów, wobec 7 i pół tysiąca kilometrów biedniejszej i rzadziej zaludnionej Galicji i 210 przeszło tysięcy kilometrów dróg kołowych na ziemiach polskich zaboru pruskiego.

Wszystkie drogi kołowe w Królestwie Polskiem dzielą się na dwa główne rodzaje, a mianowicie: 1) na drogi państwowe, zarządzane przez ministerjum komunikacji, oraz 2) drogi ziemskie, zarządzane przez władze administracyjne. Drogi ziemskie znów dzielą się na: 1-o drogi ziemskie I kategorii, albo drogi gubernjalne; 2-o drogi II kategorii, albo gminne, oraz 3-o drogi trzeciej kategorii, albo wiejskie i polowe.

Drogi państwowe i gubernjalne są szosowane, pozostałe zaś kategorie na ogół — nieszosowane, utrzymywane w stanie pierwotnym, zaniedbanym zupełnie.

Ogólna długość państwowych dróg kołowych, wynosiła w roku zeszłym w całym Królestwie Polskiem—3,217.09 wiorst, z czego na poszczególne gubernie wypadało:

w gub. Warszawskiej . . .	651,75 wiorst
„ Łomżyńskiej . . .	521,97 „
„ Suwalskiej . . .	520,06 „
„ Siedleckiej . . .	460,03 „
„ Lubelskiej . . .	356,66 „
„ Radomskiej . . .	226,51 „
„ Kaliskiej . . .	210,52 „
„ Kieleckiej . . .	174,06 „
„ Piotrkowskiej . . .	95,53 „
„ Płockiej . . .	— — — — „

Razem . . . 3,217.09 wiorst

Pod względem więc długości dróg bitych państwowych pierwsze miejsce zajmuje gub. Warszawska, ostatnie zaś—gub. Płocka, w granicach której dróg takich wcale niema. Gubernie, leżące na prawym brzegu Wisły, posiadają takich dróg 1.857,7 w., co równa się prawie 60%. Znaczną część tych dróg stanowią szosy wybudowane przez zarząd wojskowy, bądź też na żądanie władz wojskowych, ze względów natury strategicznej.

Ogólna długość dróg kołowych ziemskich I kategorii, tak zwanych gubernjalnych, zarządzanych przez władzę gubernialną, wynosiła w roku ubiegłym (1912) w całym Królestwie Polskiem 4.621.38 wiorst, która to długość rozpada się pomiędzy oddzielne gubernie w sposób następujący:

w gub. Piotrkowskiej	963,82	wiorst
" Warszawskiej	866,72	"
" Radomskiej	432,43	"
" Siedleckiej	427,46	"
" Płockiej	394,13	"
" Kieleckiej	386,71	"
" Kaliskiej	365,91	"
" Lubelskiej	280,00	"
" Suwalskiej	269,15	"
" Łomżyńskiej	235,03	"

Razem . . . 4621,36 wiorst

Najdłuższą zatem sieć dróg kołowych gubernialnych posiada gub. Piotrkowska.

Ogólna więc długość dróg bitych w Królestwie Polskiem w końcu zeszłego 1912 r. wynosiła 7.838,45 wiorst, z czego na drogi państwowe przypadało 3.217,09 w., czyli 41%, zaś na drogi gubernialne—4.621,36 wiorst, czyli 59%.

W stosunku do jednej wiorsty kwadr. i do jednego mieszkańca długość dróg bitych w poszczególnych guberniach była następująca.

Przypada dróg państw. i gubernialnych na:

Długość ogólna dróg państwowych i gubernialnych 1 wiorstę 1 mieszkańca

	wiorst	wiorst
w gub. Warszawskiej	1.518,47	0,120 0,00061
" Kaliskiej	576,43	0,058 0,00047
" Piotrkowskiej	1.059,35	0,099 0,00055
" Kieleckiej	560,77	0,064 0,00058
" Radomskiej	658,94	0,061 0,00061
" Lubelskiej	636,66	0,043 0,00044
" Siedleckiej	887,49	0,070 0,00094
" Płockiej	394,13	0,040 0,00069
" Łomżyńskiej	757,00	0,071 0,00121
" Suwalskiej	789,21	0,073 0,00124

W całem Król. Polsk. 7.838,45 0,699 0,00734

Najzasobniejszą więc w drogi kołowe (szosowe i brukowe) jest gub. Warszawska, następne zaś miejsca zajmują gub.: Piotrkowska, Siedlecka, Suwalska, Łomżyńska,

Radomska, Lubelska, Kaliska, Kielecka najbiedniejszą zaś jest gub. Płocka.

NOWOŚCI BUDOWLANE.

Warszawa.

Komunikacja schodowa. W starych domach utrudnione bywa często urządzenie zwykłych dźwigów, wskutek braku miejsca w klatce schodowej. Zakładanie zaś wind nazewnątrz klatki schodowej połączone bywa z wielu niedogodnościami.

To też godną uwagi jest nowa winda schodowa systemu „Aga”, nadająca się do ustawienia na wszelkich klatkach schodowych. Model „Agi” jest na wystawie „Światło, ruch, ciepło”. Zbudowana bardzo solidnie, działa bez zarzutu, nie hałasuje i przedstawia się zupełnie estetycznie. Lekkiem pociągnięciem rączki aparatu otwieramy stopień ruchomy i stajemy na nim. Naciśnawszy guzik elektryczny, umieszczony na rączce, wnet ruszamy lekko wzdłuż poręczy do góry, do najbliższego podestu. Jednocześnie na górnym biegu tegoż piętra stopień, stojący u jego wierzchołka, zsuwa się samodzielnie do tegoż podestu. Z każdego poprzedniego stopnia przechodzimy na następny i w ten sposób w krótkim przeciągu czasu stajemy u celu naszej podróży.

„Aga” nie wymaga żadnej obsługi. Jesteśmy ciągle na schodach, na które możemy zejść każdej chwili w razie wadliwości działania, bo trzymamy się rączki aparatu tuż przy poręczy.

Panowie właściciele domów, nie zaostrzonych w odpowiednie dźwigi, winni bezwarunkowo pomyśleć o zaprowadzeniu w swych domach przynajmniej komunikacji schodowej zapomocą windy «Aga», zapewniając tym sposobem swoim lokatorom pewne wygody.

SPRAWY SĄDOWE.

Data wniesienia	Wydział sądu	Termin sprawy	Powód (Pozywający)	Pozwany	Przedmiot	UWAGI
29/X	IV	29/XII	Gawroński Edward-Antoni.	Kossowska Zofja.	3,373 rb. 62 kop. za roboty murarskie	Badanie świadków.
9/X	IV	15/XII	Tchórz Nuchim i Zyszczel.	Kapelbaum Szaja i Aron.	4,939 rb. 45 kop. za roboty malarskie.	
19/II 1912 r.	VII	3/XII	Akc. T-wo „Rudzi”.	Piotrowska Jadwiga.	7,500 rb. za konstrukcję żelazne.	Zobowiązano pozwaną w trzytygodniowy termin przedstawić plany fundamentów i bankietów dla ekspertów.

ROZPORZĄDZENIA i ZAWIADOMIENIA.

Warszawa.

Elektryczność i rzemiosło. Na skutek starań magistratu, podjętych w latach 1905 i 1909, ministerjum spraw wewnętrznych pozwoliło instalować elektromotory w warsztatach rzemieślniczych, po dokonaniu oględzin instalacji przez miejską inspekcję elektryczną z udziałem policji, bez zapraszania do udziału w oględzinach komisji gubernialnej.

Ulga ta, jakkolwiek stosowana tylko do motorów o sile nie większej niż 2 koni, spowodowała znaczne zwiększenie stosowania energii w rzemiosle; podczas, gdy przed r. 1905 do sieci elektrycznej miejskiej przyłączano rocznie zaledwie po 16 elektromotorów o sile do 2 koni każdy, to po roku 1905 ilość ta wzrosła do 130 sztuk rocznie, a w ostatnich latach sięga nawet 400.

Jednakże i obecnie kwestja zainstalowania motoru łączona jest ze sprawą pozwolenia na warsztat, lub fabrykę, więc też, podczas, gdy inspekcja elektryczna miejska mogłaby załatwić tę sprawę równie szybko, jak załatwia sprawy oświetleniowe, — kwestja otrzymania pozwolenia na warsztat rzemieślniczy przeciąga się długie miesiące, a dochodzi czasami do roku. Mając na uwadze pożytek, płynący z zastosowania energii elektrycznej do pracy rzemieślniczej, magistrat zwrócił się do generał-gubernatora warszawskiego o usunięcie formalistyki, krępującej rzemieślników przy wprowadzaniu energii elektrycznej do swych warsztatów.

Na skutek postanowienia generał-gubernatora, wyłoniona została komisja specjalna, złożona z przedstawicieli magistratu, władz gubernialnych, przemysłowców, oraz policji, celem uregulowania tej sprawy w duchu zmniejszenia formalności, obowiązujących obecnie przy instalacjach elektrycznych w warsztatach rzemieślniczych.

Prace komisji tej są już podobno na ukończeniu.

NOWE FIRMY LUB ZMIANY W ISTNIEJĄCYCH.

Warszawa.

Zatwierdzono statut Tow. akc. budowy maszyn i urządzeń sanitarnych „Drzewiecki i Jeziorański w Warszawie” z kapitałem 600,000 rb.

POŻARY.

Dla orientacji interesowanych, dokąd winni zwrócić uwagę dla otrzymania zamówień budowlanych.

Warszawa.

Na ul. Marszałkowskiej № 11/13 suszarnie Pressa i Hamsuna.

LICYTACJE NA DOSTAWY i BUDOWY.

Warszawa. Zarząd Komunikacji (Nowy Świat 13) d. 16/29 grudnia r. b. o godz. 12 w południe na dostawę 2355 szt. słupków żelazo-betonowych, od sumy rb. 7948 kop. 12.

— Zarząd Wojskowy Kwaterunkowy (Nowy Świat 69) d. 17/30 grudnia r. b. o godz. 12 w poł. na przebudowę w m. Wołkowysk, gub. Grodzieńskiej, składu artyleryjskiego od sumy rb. 1489 kop. 51.

— Magistrat, d. 12 stycznia 1914 r. o godz. 1 pp. na dostawę około 23000 mtr.³ piasku i około 16000 mtr.³ żwiru, na sumę około 135.500 rb.

Suwałki. Rząd Gubernialny d. 5 stycznia 1914 r. o godz. 1 po poł. na naprawę i odbudowę urządzeń drogowych na szosach gubernialnych: 1) w pow. Suwalskim od sumy rb. 1433 kop. 84; 2) Augustowskim — rb. 3466 kop. 55; 3) Sejneńskim — rb. 1565 kop. 26; 4) Kalwaryjskim — rb. 4596 kop. 63; 5) Marjampolskim — rb. 2263 kop. 68; 6) Wołkowyskim — rb. 818 kop. 27 i 7) Władysławowskim — rb. 2396 kop. 11.

— Rząd gubernialny 10/23 grudnia r. b. o godz. 1½ po poł. na naprawę dróg szosowych w r. 1914 — 1916 w pow. Sejneńskim od sumy rb. 13786 kop. 23.

Wilno. Zarząd Komunikacji, d. 12/25 grudnia r. b. o godz. 12 w poł. na:

a) przebudowę mostów szosowych od sumy rb. 3394 kop. 7;

b) przebrukowanie drogi od Piotrowicz do Brześcia (na 21 i 22 wiorście) i od Brześcia do fortecy Brześć-Litewski (na 1 i 2 wiorście) od sumy rb. 2499 kop. 93.

— 2 stycznia 1914 r. o godz. 12 w poł. na dostawę w r. 1914 — 1916 na potrzeby dróg szosowych Białystok — Baranowicze i Słonim — Różanka szabru około 2605 sąż.³, od sumy rb. 152950.

Częstochowa. Magistrat, d. 15/28 stycznia 1914 r. o godz. 12 w poł. na za-
brukowanie ulicy Nowej od sumy rb. 8584
kop. 80.

Grodno. Zarząd Budowniczego
fortecy, 2 stycznia 1914 r. o godz. 2 po poł.
na dostawę około 2740 sąż.³ piasku.

Garwołń. Urząd powiatu, d. 24
grudnia r. b. o godz. 12 w poł. na oświe-
tlenie m. Żelechowa 12 naftowo-żarówami
lampami na lat 3, od sumy rb. 1122 kop.
75 rocznie.

Niżej wymienione licytacje pomieszczone są w № poprzednim.

Dnia	Miejscowość	Przedmiot
31/XII	Ostrów.	Sprzedaż budulca.
29/XII	Włocławek.	" "
30/XII	Piotrków.	Roboty szosowe.
30/XII	Pułtusk.	Wyrąb działki.
31/XII	Mińsk-Mazow	Oświetlenie miasta.
26/XII	Grodno.	Roboty ziemne.
4/I/14	Wilczogóra.	Budowa 4 domów.
28/XII	Brzozówka.	Budowa łaźni.

WYKAZ BUDOWLI*)

projektowanych oraz zatwierdzonych od 2/XII do 19/XII.

NB! Przedruk wzbroniony.

- Łódź.** Kątna 882/b. S. Landau i K. Wejle. Murowany 1-piętrowy budynek na oddział
maszyn.
Konstantynowska 112/114. G. Cigelberg. Murowana 1-piętrowa oficyna i 1-pię-
trowa przybudówka.
Średnia 6. S. Waintraub. Nadbud. piętra na 4-piętrowej oficynie.
Fabryczna 3. I. Finkelstejn. Nadbud. 2 pięter na 2-piętr. ofic. i budka dla
stróża.
Lipowa 53. D. Łęczycki. Nadbud. 5 piętra.
Wodny Rynek 4. Łódzkie T-wo Myśliwskie. Murow. 1-piętr. dom.
Widzewska. S. Samot. Murowana 1-piętr. przybudówka.
Bałuty. Łagiewnicka 26. G. Barcz. Murow. 1-piętrowa oficyna.
Zagórze pow. Będziński. W. Zieliński. Murow. 1-piętr. budynek dla wyr. cegły.
Będzin. Sielecka. F. Gowszczyk. Murowana 1-piętr. stajnia.
Bzowe Pole pow. Będziński. Tow. Akc. Chem. Zakł. „Strem“. Magazyny dla fabryki kleju
i stolarnia.
Nowo-Radomsk. Krakowska 177. A. Majewski. Murow. 1-piętr. oficyna.
Przedborska 64. D. Bursztyn. Murow. 1-piętr. budynek dla motoru naftowego.
Piotrków. Targowa 3. J. Kapuściński. Murowana 1-piętrowa oficyna.

Ceny materiałów budowlanych.

Narazie bez zmiany.

Spis stowarzyszeń i instytucji mających styczność z budownictwem.

Patrz Nr. 45-ty r. b.

*) W rubryce tej podajemy budowle nie tylko zatwierdzone, lecz i projektowane, których budowa ma się rozpo-
cząć niebawem lub w przyszłości.

Drobne ogłoszenia.

Dla poszukujących pracowników lub pracy drobne ogłoszenia bezpłatnie. O ile adres nie jest w ogłoszeniu wskazanym, to prosimy składać oferty piśmienne w redakcji Wiad. Bud. dla wskazanego w ogłoszeniu znaku lub cyfry z powołaniem się na numer ogłoszenia.

Poszukiwani.

Potrzebny zdolny podmastrzy murarski. Solec 103 Ceglowski, tel. 96-18. 28

Rada miejska m. Rewla poszukuje inżyniera specjalisty od planowania miast. Pensja rb. 4000. Oferty należy przesyłać do 15 października st. st. 29

Zarząd m. Carycyna poszukuje inżyniera, zarządzającego elektrownią miejską. Pensja rb. 3000. 30

Towarzystwo Akcyjne „Zawiercie” w Zawierciu, gub. Piotrkowskiej, poszukuje zdolnego technika budowlanego, z praktyką i doświadczeniem, dla dozoru nad robotami budowlanymi, ciesielskimi i mularskimi i obznajmionego z wyliczaniem kosztorysów. Oferty wraz z odpisami świadectw wysłać wprost do fabryki w Zawierciu. 31

Jedna z większych fabryk w Zagłębiu Dąbrowskim poszukuje od 1-go stycznia dwóch młodych inżynierów-konstruktorów absolwentów niemieckiej politechniki lub austriackiej szkoły przemysłowej. Szczegółowe oferty pod „Normalizacja” prosimy składać w administracji „Wiad. Bud.”. 32

Poszukujący zajęcia.

Zarządzający i kierownik Przemysłu Ceramicznego (Izraelita) z długoletnią praktyką i doświadczeniem wszystkich w zakresie cegiełni wchodzących fabrykatów, poszukuje miejsca z pensją ewentualnie na akord, świadectwa do dyspozycji. Oferty w redakcji „Wiad. Bud.” dla „Fachowca”. 92

Był technik robót portowych Odeskiego portu, obecnie mający prawa prowadzenia robót budowlanych, poszukuje posady w Królestwie. Oferty upraszam nadsyłać do redakcji „Wiad. Bud.” pod K. T. 93

B. słuchacz Wawelberga, doskonałe kreślenie i koloracja, prosi pp. Architektów o jakąkolwiek posadę. Świadectwa kilkoletniej praktyki. Łaskawe oferty Wilcza 52 m. 9. 94

Młody człowiek poszukuje praktyki budowlanej. Wykształcenie 3 kl. Łaskawe oferty Redakcja „J. M.”. 95

Zdolny budowniczy (aust. dyplom) obznajmiony z wszystkimi robotami w zakresie budownictwa wchodzącymi oraz żelazo-betonowymi, z długoletnią praktyką jako kierownik większych budowli w Austrii i Niemczech, szuka natychmiast odpowiedniej posady. Łaskawe oferty prosi pod adr.: M. Lubieński, Radom, Kościelna 16. 96

Technik budowlany z długoletnią praktyką w Królestwie Polskim, Austrii i Niemczech, ze znajomością sporządzania projektów, kosztorysów, rachunków budowlanych, jak również wszelkich obliczeń statycznych i konstrukcji żelaznych—poszukuje zajęcia na godziny lub stałe. Łaskawe oferty: Warszawa, ul. Wilcza № 26A m. 6. Mieczysław Wojtaskiewicz. Telef. 215-69. 97

Technik budowlany Poznańczyk z długoletnią praktyką w Baugeschäftach obznajmiony ze wszystkimi robotami budowlanymi i konstrukcjami żelaznymi—poszukuje posady od 1 grudnia na godziny lub stałe. Łaskawe oferty: „Wiadomości budowlane” dla Piotra Zielezińskiego. 98

Zdolny pracownik techniczny, ładny charakter pisma i obznajmiony z rachunkami poszukuje posady. Łaskawe oferty Red. Wiad. Bud. dla M. P. 69. 99

Młody człowiek poszukuje praktyki wiertniczej lub kanalizacyjnej. Posiada już początki. Łaskawe oferty dla J. Ostojskiego, Wilcza 26 m. 9. 100

Młody, energiczny technik budowlany, z 5-letnią praktyką biurową i budowlaną poszukuje stałej posady. Adres: Kopernika 28 m. 4, dla T. B. 101

Zdolny pomocnik, technik budowlany, pragnie zmienić posadę. Łaskawe oferty sub. „Zdolny” do red. „Wiad. Bud.”. 102

Technik—rysownik budowlany, z 7-letnią praktyką na budowach jako podmastrzy murarski, kompetentny w projektowaniu i sporządzaniu planów, kosztorysów, rachunków, szacunków ubezpieczeniowych, a także obznajmiony z czynnościami cegiełni, poszukuje posady w miejscu lub na wyjazd. Oferty pod „poszukuje”, do red. „Wiad. Bud.”. 103

Młody technik budowlany z 2-letnią praktyką biurową uprzejmie prosi WP. Budowniczych o jakąkolwiek pracę. Wymagania zupełnie skromne. Oferty: ul. Nowy Świat 24/26 dla Zarębskiego. 104

Technik budowlany lub fabryczny poszukuje odpowiedniej posady. Posiada znajomości rysunków techniczno-budowlanych i ręcznych, a także uzdolniony z kilkoletniej praktyki w dziełach robót ślusarsko-konstrukcyjnych, ornamentów i ozdobo-kutych ażurów trajbowanych. Łaskawe oferty pod „Specjalista” proszę składać w red. Wiad. Bud. 105

Technik budowlany i majster murarski cechu Warszawskiego, w jednej osobie, poszukuje odpowiedniego zajęcia. Oferty dla A. J. P. w red. „Wiad. Bud.” 106

Nowe Warszawskie Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe. Warszawa, Marszałkowska № 191.

Dział kupna-sprzedaży domów, willi podmiejskich, placów. Lokata kapitałów na hypoteki. Wyrabiamy kaucje budowlane. Pożyczki hypoteczne podmiejskie od 600 rb. Przyjmujemy wkłady większe i oszczędności miesięczne po 4, 6, 8 rb., doliczając składane procenty do okresu lat pięciu.

Treść № 51. Ze stowarzyszeń. Kity. Dworek w Gocławku. Statystyka zapotrzebowań materiałów budowlanych. Masy ciepochronne. Rynny bez szwu. O obchodzeniu się z drzewem użytkowym. Wartość ziemi w Niemczech. Izolacja cienkich ścian zewnętrznych. Różne. Nowości budowlane. Konkursy. Komunikacje. Sprawy sądowe. Rozporządzenia i zawiadomienia. Nowe firmy. Pożary. Licytacje na dostawy i budowy. Wykaz budowli. Ceny materiałów budowlanych. Spis stowarzyszeń. Drobne ogłoszenia.

Wydawca i kierownik pisma Inż. K. Kułakowski.

Redaktor: Wł. Kocent-Zieliński.